GŁOS

JASNIE WIELMOZNEGO Imci PANA

MICHAŁA HRABI

BORCHA,

OBOZNEGO W. Xtwa LITEWSKIEGO,

Jako Posła z Xięstwa Inflantskiego w Izbie Poselskiey na Dniu 28. 8ctobra R. 1786.

MIANY.

PRZESWIETNY STANIE RYCERSKI.

Pierwszy raz do Publiczney zażyty usługi, pierwszy raz stawaiąc przed Obliczem tak zacnego Grona, mniemałem to być powinnością moią, ażebym w skromnym milczeniu słuchał zdania tak godnych i tak oświeconych Mężów, aniżeli był tłomaczem własnego sposobu myślenia; słysząc iednak rozdwoienie sentymentow Prześwietney Izby na Dniu wczoraysźym, gdy przydłuższe milcze-

A

nie, miałbym u siebie za występne, com winien Wam przezacni Koledzy, com winien powszechności Obywatelow, co na koniec winienem Oyczyznie, to wszystko rozwiązuie usta.

Wolność Seymowania całego, rownie iak i działanie Izby naszey, ma swoie zasady, ktore w mocy nieprzestępnych prawideł, każdemu z nas dyktować to powinny, co iak i kiedy mowić, co, iak i kiedy czynić; inaczey albowiem, wolność mniemana iednego byłaby niewolą drugiemu, w rowności tenby nakazywał, ktoremu szczęśliwa pozycyia sercem i przekonaniem drugich przewodzić pozwalałaby; a w rowney walce zdań i opinyi przeciwnych, powrocilibyśmy do tych nieszczęśliwych czasow, ktore nam wszystkie publiczne truły Obrady.

Lecz Bogu dzięki! odsunęły się od Nas te czasy Anarchyią tchnące, dwudziestu dwoch lat przeciągłość, zatarła iuż prawie ślady one wszystkie, i iedni z Nas w ciemney odległości zmykaiącą się wzrokowi ledwo iuż dostrzegać mogą tę Kraiu nieszczęśliwą Epokę, a drudzy żyć poczynaiący, z Tradycyi tylko swych Oycow, dowiedzieli się historycznie; zamiast tego zaś wstydzącego czasy minione bezrządnego zamętu, widziemy nad nami dzisiay panuiącą władzę, samą wolnością rządzącą; i mocnieyszą od wszystkich bo władzę Prawa: ktore, Czynnemu Seymowaniu porządek ustanowiwszy, każdey części Obradom czas, każdey materyi mieysce, i sposob do traktowania naznaczyło.

Tego porządku niezmiennie ustanowionego słucha Krol, słucha Senat, słuchać też i Stan Rycerski ma dla siebie za naysłodszą powinność; a przeto i ia szczęśliwie pomieszczony w Przezacnym Gronie tego ostatniego, nie za innym, iak za Prawo hasłem, przymawiam się do materyi Rezolucyow Rady, chcąc pierwey w ogulności zdanie moie otworzyć, nim szczegulnie o każdey, z mieysca mego, iako Poseł powiem.

Przeczytał na Dniu wczorayszym Jmć Pan Sekretarz Seymowy, iakie Rezolucyi zaskarżone zostały przed Delegacyą, podali na to zacni Koledzy inne zażalenia z przyłączeniem gotowych Proiektow końcem uchylenia Rezolucyow Rady Nieustaiącey proponowanych.

Lecz kiedy, niemogę myślić inaczey, iak że wszystko w Duchu Prawa czynić się powinno, tego naywyższego radzić się należy Nauczyciela, ażeby przeciwko obowiązkowi ślepego posłuszeństwa Prawa niepobłądzić, ażebym i ia, tego niezamilczał w czym mowić i obstawać Posłowi, nietylko przystoi, ale i z powinności należy się.

Niema w prawdzie iasnego w Prawodawstwie prawidła osobnym artykułem przepisuiącego kiedy zaskarżać Rezolucye Rady należy; stosowanie iednak tego co rożnie w Prawach 1777. i 1776. pomieszczonym zostało, naucza mnie że, *1mo.* zażalenia wszelkie na piśmie podawane bydź powinny, *2do.* że Deputacya od Stanow do

Examinowania naznaczona, przyimować ma one. *3tio.* Ze taż Deputacya głosić Obywatelskie skargi przed trzema Stanami, i łączyć swe uwagi z poprzysiężoney wierności powinna; *4to.* Ze Konsyliarzom pozwolone iest mieysce w pełnych tylko Stanach, po Posłach Ziemskich dla tłomaczen'a powodow, ktoremi rządziła się Rada; a przeto, co naturalną *ex præmissis*, bydź powinno konsekwencyą, że nie zaskarżone we swoim mieyscu, i w obrządku Prawa nie ogłoszone w pełnych Stanach, nie wyexplikowane przez Konsyliarzow naganianemi iuż bydź nie mogą w tey Izbie Rezolucye, w ktorey żaden Konsyliarz nie ma mieysca.

Tłomaczę się iaśniey, bo słowami Prawa; i tak *ad primum*, Konstytucya 1776. pod artykułem, *Obiaśnienie ustanowienia Rady Nieustaiącey przy boku Naszym*, te ma słowa, przy końcu, " a w
„ czym by iakiekolwiek Osoby przestępstwo Prawa postrzegły, i u-
„ ciśnienia siebie, lub kogożkolwiek przez Radę Nieustaiącą do-
„ świadczyły, na każdy następuiący Seym, o to wszystko zaska-
„ rzenie na Radę zanieść mogą, przez przełożenie na piśmie „ na piśmie za tym zaskarżenia powinne bydź dawane.

Ad secundum, Naypierwsza Deputacya do Examinowania czynności Rady w Roku 1776. naznaczona, a w ciągu wszystkich innych Seymow kontynuowana, dowodzi to przez się sama iasno, że nie dla czego innego wyznaczona Seymami bywa, iak ażeby odbierała skargi, i cokolwiek zdrożnego w czy-

nach Rady upatrzy, Stanom to wſzyſtko doniosła. W czym *ad tertium*, Słowa Prawa Artykułu wzwyż namienionego świadczą wyrażne w tym brzmieniu: " Zaſkarzenia powinne bydź dawane, „ Nam (to ieſt Krolowi) i z Nami Seymuiącey Rzeczy Poſpolitey,„ a daley słowa przyſięgi Examinatorow, ieſzcze iaśniey dowodzą, w tych Konſentach; " Cokolwiek Prawu przeciwnego, lub nad moc, „ prawem teyże Radzie pozwolonym przywłaſzczonego postrzegę, „ albo iakie tylko na przeciw teyże Radzie odbiorę zażalenia, to „ wſzyſtko Stanom Seymuiącym wiernie donioſę.„ Te więc słowa przyſięgi, prawem ſą iaſnym dowodzącym, że i czas donaſzania zażaleń w pełnych Stanach ieſt oznaczony, i zażalenia Delegowanym powinne bydź poddawane.

Na koniec, *ad quartum*, i ſama Sprawiedliwość, mowiąca do Serc w powſzechności, nie każe obwiniać bez przesłuchania obwinionego, i gdyby bez explikacyi Rezolucye Rady naganionemi bydź miały, Prawom uwłaczałoby ſię wyraźnie, w ktorych pod Artykułem: *Powinność i Władza Departamentow*, *Paragrapho 7mo.* przy końcu, to Stany Seymuiące 1776. wyrzekły. " Gdyby pod „ czas Seymu wyciągała potrzeba, ażeby ktory Konſyliarz Stanu „ Rycerſkiego był obowiązany mowić, dla uſprawiedliwienia Rady „ Nieuſtaiącey, lub explikowania iey Rezolucyi, prośić będzie, tak „ iak Posłowie Marſzałka Seymowego o Głos, a to po uſprawie„ dliwieniu ſię Rady Nieuſtaiącey przed Deputacyą Rzeczy - Poſpoli„ tey,„ że zaś ta wolność Konſyliarzowi nie ieſt dana, iak w peł-

nych Stanach, chce tego wyraźnie Konstytucya 1775. pod tytułem: *Ułożenie, podział, &c. &c.* fol. 97. w słowach: " na Seymie nastę„ puiącym ordynaryinym, Rada Nieustaiąca ktora funkcyą swoią „ kończyć ma, powinna mieć mieysce oznaczone w Izbie Sena„ torskiey, dla dania Sprawy i Rachunku z swoiego sprawowania „ się, „ i niżey. " Osoby zaś Stanu Rycerskiego Radę przeszłą „ składaiące w Izbie Senatorskiey po Posłach Ziemskich ulokowani „ będą, „ a wyżey; pod Artykułem, Marszałek Stanu Rycerskiego: folio 90, w słowach: na Seymach ordynaryinych mieysce mieć będzie po lewey ręce Marszałka Seymowego w Senacie, a po oddaniu usprawiedliwienia swego, wraz z Osobami dawney Rady Stanu Rycerskiego wychodzić ma.

Nie ma więc Przezacny Stanie Rycerski, Konsyliarz Rady mieysca żadnego między nami do explikowania się *activé*, podług Praw cytowanych, nie masz za tym czasu po rozłączonych Izbach, ażeby to było w zaskarżeniu wniesionym co Stany Pełne nie słyszały; albo to co przez Delegatow naganionym nie zostało; ieżeli zaś warunek generalny w zaświadczeniu danym Radzie pomieszczony, względem odrzucenia Rezolucyow ktoreby się niepodobały, miałby zbiiać przełożone teraz przezemnie z Prawa permowencye, ia przynaymniey z mieysca mego kombinuiąc Prawa cytowane, nieinaczey u siebie tłomaczyć mogę takowy warunek, iak że Stany Seymuiące o tych mowią Rezolucyach, ktore w mieyscu, czasie, i obrzadkiem z Pr a nakazanym zaskarżone zostały.

Jesteśmy, w prawdzie, w mieyscu Praw stanowienia, i w pełney mocy prawodawczey, lecz nie byliśmy ieszcze daiąc zaświadczenia, ktore dawnieysze Prawa znowić nie może, lecz nie Sami w Osobach Naszych, i w tey Izbie tylko naywyższą Rządu powagę zawieramy.

Bo Stany pełne, a nie Stan ieden Prawa nadaie. Pokąd zaś przepisanym porządkiem Seym nie przyimie i niepostanowi, potąd Izba Nasza Stanowionego pierwey Prawa słuchać mą w obowiązku; bo potym naywyższym starszeństwem iest i Krol i Senat, a zbior tylko trzech Stanow razem Kraiowi Prawa nadawać powinien.

Te uwagi moie w duchu Obywatelskim, i z podległością winną poddaię tym czasem do rostrząśnienia Twoiego Przezacny Stanie Rycerski, uczyć się zaś chcący i pożytkować z gorliwych Obywatelstwa skutkow, rownie iak i ze światła przezacnych Kolegow, słuchać będę cierpliwie co na przeciw moiemu twierdzeniu będzie mogło dzisieyszą Konwikcyą, albo przemienić, albo tak stale zagruntować, ażebym mocą Posła w rowności, i wolności nieodbicie przy Prawie stanął.